

- 2 Från gästredaktionen: Nationella minoriteter i fokus
Charlotte Hyltén-Cavallius och Katarina Pirak Sikku
- 5 Bortom gränserna. Ett brevsamtal om språk,
tillhörighet och dekolonisering *Ina Knobblock och
Elisabeth Stubberud*
- 31 ”Språket fick jag inte med mig som liten”. Unga
meänkielibrukares samtal om språkbevarande på sociala
medier *Constanze Ackermann-Boström*
- 51 Tornedalingar om minoritetsskap. Ras och platsens betydelse
för dekoloniala motståndspraktiker i majoritetssamhället
Pär Poromaa Isling och Britt-Inger Keisu
- 75 ”Kyss mig, jag är en sverigefinne!” Gränsdragningar
mellan invandrarskap och minoritetsskap i den sverige-
finska etnopolitiska mobiliseringen 1980–2020 *Tuire
Liimatainen och Nina Carlsson*
- 101 Att komma hem. Identitetsskapande i modern samisk
litteratur *Satu Gröndahl*
- 122 Frispel: Frispel 2020 *Liselotte Wajstedt*
- 136 Frispel: Svensk minoritetspolitik. På jakt efter
jämfällldhetsfrågan *Jennie Spetz*
- 148 Frispel: Romsk språkaktivism på 1940-talet *Charlotte
Hyltén-Cavallius i samarbete med Fred Taikon*
- 158 Frispel: Om en uppväxt i en trakt som gränsade till en
gränstrakt. Ur Vårt värde *Katarina Kieri*
- 165 Recension
- 168 Sveriges genusforskarförbund

NATIONELLA MINORITETER I FOKUS

Nu har äntligen ett nummer av *Tidskrift för genusvetenskap* på tema Nationella minoriteter publicerats. Det är tidskriftens första och vi gästredaktörer är oerhört glada och stolta över att ha fått möjlighet att delta i arbetet med numret. Förhoppningsvis kan utgivningen stimulera produktionen av fler temanummer med perspektiv och ämnen som inte fick rum i detta nummer. Arbetet med temanumret inleddes år 2020. Då var det 20 år sedan Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen) och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (minoritetsspråkskonventionen). I samband med detta erkändes fem nationella minoriteter – urfolket samer, judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar – och språken jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli (samtliga varieteter av språken).

Artiklarna i det här numret speglar en rad frågor som är aktuella för nationella minoriteter idag. Givet historiska erfarenheter och graden av organisering står de olika minoriteterna inför olika utmaningar och svårigheter rörande frågor som möjligheter till vidareförande av språk och kultur, språkbytesprocesser, erfarenheter av diskriminering, förtryck eller kolonisering. Också minoritetspolitikens indelning i ganska grova kategoriseringar av

minoriteterna är något som måste på olika sätt hanteras. Numret består av fem vetenskapliga artiklar och fyra frispel som alla belyser viktiga ämnen för nationella minoriteter idag.

Språk och identitet

Frågan om hur identitet och tillhörighet till en minoritet är avhängigt språkkunskaper och hur minoriteterna befinner sig i olika stadier i språkbytesprocesser adresseras i flera artiklar och frispel. I sin artikel ”Språket fick jag inte med mig som liten.’ Unga meänkielibrukares samtal om språkbevarande i sociala medier” undersöker Constanze Ackermann-Boström hur unga meänkielibrukare använder Instagram som en arena för att skapa gemenskap genom att ventilera känslor kopplade till språkkunskaper, upplevt ansvar för språkbevarande och omgivande språkideologier rörande äkthet och språklig korrekthet. Ackermann-Boström bidrar med lyfta fram unga som ”central stakeholders in their communities’ linguistic and cultural futures” (Wyman, McCarty och Nicholas 2014). Även Satu Gröndahls artikel ”Att komma hem. Identitetsskapande i modern samisk litteratur” lyfter språkfrågorna genom att minoritetsspråket beskrivs i relation till huvudpersonernas självidentitet. De

analyserade romanerna behandlar teman som beskrivs närmast som en ny genre inom samisk litteratur: huvudpersonen porträtteras som en ung individ bosatt i en urban miljö långt från de traditionella samiska områdena och som söker återetablera kontakt med sitt ursprung. Romanerna anknyter även till urfolklitteraturens traditionella tematik, att beskriva och problematisera det specifika som definierar gruppen och dess gränser. Charlotte Hyltén-Cavallius tillsammans med Fred Taikon bidrar med ett frispel rörande språkaktivism på 1940-talet och lyfter fram romska initiativ för språkbevarande. Författaren Katarina Kieris frispel är en återpublicering av en del ur hennes roman *Vårt värde* (2015) som fångar och beskriver spänningen i intersektionen mellan kön, ålder och ursprung. I Liselott Wajstedts frispel får vi följa hennes konstnärskap som filmskapare i vilket hon undersöker sin samiska identitet, men även tystade ämnen som sexuella övergrepp i Sápmi.

Dekoloniala perspektiv och feminism

Ina Knoblocks och Elisabeth Stubberuds samskrivna artikel ”Bortom gränserna. Ett brevsamtal om språk, tillhörighet och dekolonisering” handlar om levda erfarenheter av samiska och kvänska/tornedalska minoritetstillhörigheter, dekolonisering och feminism. Deras artikel är ett bidrag till det växande forskningsfält som strävar efter att förena genusvetenskap med urfolksforskning i de nordiska länderna. Artikeln är metodutvecklande i sin ambition att skapa kunskap som är förankrad i urfolks *relationella epistem* (Kuokkanen 2007), det vill säga

i urfolks världsbilder och kunskapssystem. Även Pär Poromaa Isling och Britt-Inger Keisus ”Tornedalingar om minoritetsskap. Ras och platsens betydelse för dekoloniala motståndspraktiker i majoritetssamhället” lyfter fram dekoloniseringspraktiker. Isling och Keisus egna erfarenheter av att växa upp i meänkielitalande familjer i Norrbotten har utgjort ingången till artikeln som undersöker ungas erfarenheter av att tillhöra en minoritetsgrupp i relation till majoritetssamhällets föreställningar om Tornedalen och tornedalingar.

Minoritetspolitik och genus

I Tuire Liimatainens och Nina Carlssons artikel ”’Kyss mig, jag är en sverigefinne!’ Om invandrarskap och minoritetsskap i sverigefinsk etnopolitisk mobilisering 1980–2020” ligger fokus på minoritetens agens, mobilisering och samhällspåverkan snarare än dess passiva roll som subjekt för politiska processer. Med utgångspunkt i sin erfarenhet som utredare på Språkrådet med uppdrag att följa den språkpolitiska utvecklingen i Sverige bidrar Jennie Spetz med ett frispel om genusaspekter i minoritetspolitiken. Spetz lyfter fram att det saknas intersektionella perspektiv i minoritetspolitiken och visar hur könade perspektiv i direktiv till utredningar eller i myndighetsuppdrag oftast har handlat om att ett jämställdhetsperspektiv adderas till redan formulerade infallsvinklar, snarare än att minoritetspolitiska satsningar tagit utgångspunkt i genusaspekter.

Charlotte Hyltén-Cavallius och Katarina Pirak Sikku, gästredaktörer